

QUAN ĐIỂM CỦA ĐẢNG VỀ PHÁT HUY NHÂN TỐ CON NGƯỜI TRONG VĂN KIẾN ĐẠI HỘI ĐẠI BIỂU TOÀN QUỐC LẦN THỨ XIII

TRẦN NHẬT MINH - PHẠM TRẦN QUỲNH MAI*

Ngày nhận bài: 06/7/2021

Nhận kết quả phản biện: 08/8/2021

Duyệt đăng: 16/6/2022

Tóm tắt: Đối với mỗi quốc gia, nguồn tài nguyên, của cải đích thực và quý giá nhất chính là con người. Nhận thức sâu sắc điều đó, Đảng Cộng sản Việt Nam xác định vai trò quan trọng đặc biệt của nhân tố con người trong quá trình lãnh đạo cách mạng giải phóng dân tộc và xây dựng chủ nghĩa xã hội. Bài viết phân tích quan điểm của Đảng về phát huy nhân tố con người trong Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, qua đó thấy được giá trị lý luận và thực tiễn của vấn đề này hiện nay.

Từ khóa: Đảng Cộng sản Việt Nam; Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII; phát huy nhân tố con người.

Đặt vấn đề

Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng Cộng sản Việt Nam đã đề ra những quyết sách đúng đắn, góp phần đẩy mạnh toàn diện, đồng bộ công cuộc đổi mới đất nước. Trong chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm 2021-2030, Đảng coi nhân tố con người là nguồn lực quan trọng nhất, giữ vị trí trung tâm trong chiến lược phát triển đất nước. Văn kiện chỉ rõ: “Phát huy tối đa nhân tố con người, coi con người là trung tâm, chủ thể, nguồn lực quan trọng nhất và mục tiêu của sự phát triển”[1, tr.215-216]. Do đó, việc nghiên cứu quan điểm của Đảng về phát huy nhân tố con người trong Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII là vấn đề có giá trị lý luận và thực tiễn.

1. Nhân tố con người và tính tất yếu của việc phát huy nhân tố con người trong Văn kiện Đại hội XIII của Đảng Cộng sản Việt Nam

Xuất phát từ quan điểm mác-xít về con người, có thể hiểu nhân tố con người là hệ thống các yếu tố, các đặc trưng quy định vai trò chủ thể tích cực, sáng tạo của con người, bao gồm một chỉnh thể thống nhất giữa mặt hoạt động với tổng hoà các đặc trưng về phẩm chất, năng lực của con người trong một quá trình biến đổi và phát triển xã hội nhất định.

Nó là hạt nhân cốt lõi, đặc trưng cho mặt chất lượng của nguồn lực con người. Nhân tố con người nhấn mạnh vai trò chủ thể tích cực, năng động, sáng tạo của con người cho sự phát triển kinh tế - xã hội.

Vấn đề phát huy nhân tố con người trong nhiệm kỳ Đại hội XIII là yêu cầu tất yếu, xuất phát từ cơ sở lý luận và thực tiễn:

Một là, việc phát huy nhân tố con người trong nhiệm kỳ Đại hội XIII xuất phát từ quan điểm mác-xít về vị trí, vai trò của con người, của quần chúng nhân dân trong lịch sử

Xuất phát từ quan điểm mác - xít về con người cho thấy, khi con người là một thực thể tự nhiên - xã hội, con người nói chung biểu hiện ra trên nhiều phương diện. Chẳng hạn, con người tồn tại với tư cách là một nguồn tài nguyên đặc biệt - tài nguyên con người; con người tồn tại với tư cách là một nguồn lực đặc biệt hay nguồn lực con người, hoặc tồn tại với tư cách là một nhân tố thúc đẩy đời sống kinh tế - xã hội gọi là nhân tố con người... Bởi vậy, khái niệm nhân tố con người là sự tiếp tục triển khai quan điểm của triết học Mác - Lênin về con người.

Trước hết, con người là chủ thể sáng tạo ra lịch sử xã hội. C.Mác viết: “toàn bộ cái gọi là lịch sử toàn thế giới chẳng qua chỉ là sự sáng tạo của con người kinh qua lao động của con người, sự sinh thành của tự nhiên cho con người”[3, tr.182]. Hơn nữa, con người cải tạo

* Học viện Chính trị khu vực II.

thế giới, thúc đẩy sự vận động, phát triển của lịch sử: "...con người lại càng tự mình làm ra lịch sử của mình một cách có ý thức bấy nhiêu..."[4, tr.476].

Hai là, việc phát huy nhân tố con người trong nhiệm kỳ Đại hội XIII xuất phát từ yêu cầu thực tiễn của sự nghiệp đổi mới đất nước

Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, với bước nhảy vọt về công nghệ số đang tác động mạnh mẽ đến sự phát triển của nhân loại, tạo đột phá trên nhiều lĩnh vực, tạo ra cả thời cơ và thách thức với sự phát triển của mọi quốc gia, dân tộc. Đúng như dự báo của C.Mác: "Theo đà phát triển của đại công nghiệp, việc tạo ra của cải... phụ thuộc vào trình độ chung của khoa học và vào sự tiến bộ của kỹ thuật, hay là phụ thuộc vào việc ứng dụng khoa học ấy vào sản xuất"[5, tr.368-369]. Vì vậy, vấn đề đổi mới, sáng tạo, khơi dậy sức mạnh của con người kịp thời tham gia, thích nghi với cuộc cách mạng công nghiệp mới trong quá trình phát triển đất nước là hết sức cần thiết.

Việt Nam đang tiếp tục thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, phát triển kinh tế tri thức, hội nhập quốc tế, đẩy mạnh toàn diện công cuộc đổi mới, tạo nền tảng cho việc thực hiện mục tiêu: "Phấn đấu đến giữa thế kỷ XXI, nước ta trở thành một nước phát triển, theo định hướng xã hội chủ nghĩa"[1, tr.36]. Việc phát huy nhân tố con người là tất yếu khách quan, góp phần thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội, bởi lẽ con người không chỉ là mục đích mà còn là trung tâm, động lực quan trọng của sự phát triển.

Sau hơn 35 năm đổi mới, đất nước ta đã đạt được nhiều thành tựu to lớn trên hầu hết các lĩnh vực như kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội, an ninh quốc phòng, hội nhập quốc tế. Đại hội XIII khẳng định: "Đất nước ta chưa bao giờ có được cơ đồ, tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế như ngày nay"[1, tr.25]. Tuy

nhiên, Đảng cũng xác định, nền kinh tế có khả năng phát triển chưa bền vững, còn tồn tại hạn chế, khó khăn; nguy cơ tụt hậu về mặt kinh tế; nguy cơ chênh lệch xã hội chủ nghĩa; tình trạng tham nhũng, lãng phí, quan liêu; âm mưu diễn biến hòa bình của các thế lực thù địch vẫn còn hiện hữu... Để tiếp tục phát huy thành tựu, khắc phục hạn chế, khó khăn, trong giai đoạn tiếp theo cần: "Phát huy sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị và nền văn hóa, con người Việt Nam; thúc đẩy đổi mới sáng tạo, ứng dụng mạnh mẽ khoa học và công nghệ, nhất là những thành tựu của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư. Kết hợp sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại; phát huy tối đa nội lực, tranh thủ ngoại lực, trong đó nguồn lực nội sinh, nhất là nguồn lực con người là quan trọng nhất"[1, tr.34].

2. Phát huy nhân tố con người trong Văn kiện Đại hội XIII của Đảng Cộng sản Việt Nam

Thứ nhất, phát huy sức mạnh tinh thần của con người như là yếu tố cơ bản của nhân tố con người

Sức mạnh tinh thần của con người biểu hiện ở sức mạnh của tri thức, tình cảm, niềm tin, ý chí... Các yếu tố này có quan hệ biện chứng với nhau. Trong đó tri thức giữ vai trò quan trọng nhất, nó là phương thức tồn tại của ý thức, cơ sở của sức mạnh tinh thần con người, quyết định đến sự hình thành tình cảm, niềm tin, ý chí. Phát huy được sức mạnh của tất cả các yếu tố ấy là yêu cầu cơ bản để phát huy nhân tố con người.

Phát huy sức mạnh của tri thức là phát huy vai trò tích cực của nó trong việc tìm kiếm, phát hiện bản chất, quy luật khách quan của sự vật, hiện tượng để chỉ đạo hoạt động của con người một cách tự giác, sáng tạo. Ngày nay, "tri thức xã hội phổ biến đã chuyển hóa đến mức độ thành lực lượng sản xuất trực

tiếp”[7, tr.372], nên việc nhận thức và hành động theo quy luật khách quan là điều kiện quyết định sự thành bại của thực tiễn. Cho nên, xây dựng nguồn nhân lực chất lượng cao là nhiệm vụ rất cần thiết. Không phải ngẫu nhiên, Văn kiện XIII viết: “Tiếp tục phát triển toàn diện nguồn nhân lực, khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo gắn với khơi dậy khát vọng phát triển đất nước... Chú trọng đào tạo nhân lực chất lượng cao, phát hiện và bồi dưỡng nhân tài; có chính sách vượt trội để thu hút, trọng dụng nhân tài, chuyên gia cả trong và ngoài nước”[1, tr.220-221].

Phát huy vai trò của tình cảm, niềm tin, ý chí... là phát huy lòng nhiệt tình cách mạng trên cơ sở tri thức khoa học, góp phần làm giàu cho quê hương, đất nước. Quan điểm Đại hội XIII là: “phát huy tinh thần yêu nước, ý chí tự cường, tự hào dân tộc, tính cộng đồng và khơi dậy khát vọng vươn lên”[1, tr.262]. Khơi dậy vai trò của các chủ thể trong quá trình phát triển kinh tế - xã hội góp phần không nhỏ trong việc phát huy nhân tố con người. Tập trung phát huy nguồn lực của cơ quan làm chính sách, các chủ thể thực thi chính sách, lấy ý kiến các nhà khoa học, khảo sát lấy ý kiến của nhân dân. “Khuyến khích, tạo điều kiện để mọi người dân được phát huy các năng lực tự do, sáng tạo trong đời sống kinh tế, xã hội”[1, tr.262-263].

Thứ hai, tiếp tục xây dựng, hoàn thiện hệ giá trị của con người Việt Nam, xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc là nền tảng tinh thần, mục tiêu, động lực phát huy nhân tố con người

Xây dựng và phát triển hệ giá trị con người Việt Nam với chuẩn mực tốt đẹp là điều kiện, môi trường, chất xúc tác thôi thúc con người Việt Nam trong nhận thức và thực tiễn. Để làm được điều đó, tiếp tục xây dựng và hoàn thiện nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Nhấn mạnh nội dung này,

Đại hội XIII chỉ rõ: “Phát triển con người toàn diện và xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc để văn hóa, con người Việt Nam thực sự trở thành sức mạnh nội sinh, động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc”[1, tr.115-116].

Phương thức hoàn thiện giá trị con người Việt Nam, xây dựng nền văn hóa mới là kết hợp giữa phát triển kinh tế với phát triển văn hóa, con người. “Gắn bó chặt chẽ, hài hòa giữa phát triển kinh tế với phát triển văn hóa và thực hiện tiến bộ, công bằng xã hội, nâng cao đời sống của nhân dân”[2, tr.134]. “Quản lý phát triển xã hội có hiệu quả, nghiêm minh, bảo đảm an ninh xã hội, an ninh con người; thực hiện tiến bộ và công bằng xã hội; xây dựng môi trường văn hóa, đạo đức xã hội lành mạnh, văn minh”[2, tr.330].

Thứ ba, khơi dậy khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc với tư cách là động lực bên trong thúc đẩy con người phát huy hết nhu cầu, khả năng trong nhận thức và thực tiễn

Khơi dậy khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc là điểm mới, cũng là điểm nhấn trong Văn kiện Đại hội XIII. Quan điểm chỉ đạo của Đảng là: “Khơi dậy tinh thần và ý chí, quyết tâm phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc; dân tộc cường thịnh, trường tồn; phát huy giá trị văn hóa, sức mạnh con người Việt Nam trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc”[1, tr.46]. Nội dung của khơi dậy khát vọng phát triển đất nước là khơi dậy các giá trị truyền thống dân tộc và phẩm chất, năng lực con người Việt Nam trong phát triển kinh tế - xã hội. Nhiệm kỳ Đại hội XIII chú trọng: “Tập trung khơi dậy mạnh mẽ tinh thần yêu nước, niềm tự hào, ý chí tự cường, lòng nhân ái, tinh thần đoàn kết, đồng thuận xã hội và khát vọng phát triển đất nước của toàn dân tộc... Phát huy tối đa nhân tố con người; con người là

trung tâm, chủ thể, là nguồn lực chủ yếu và mục tiêu của sự phát triển”[1, tr.47].

Thứ tư, phát huy năng lực tổ chức thực tiễn - đây là điều kiện để hiện thực hoá sức mạnh tinh thần của con người

Sức mạnh tinh thần, giá trị văn hóa, khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc về bản chất là ý thức tinh thần, không thể trực tiếp tác động, thay đổi thực tiễn. Vì vậy, cần phát huy tính tích cực, tiên phong của ý thức, tinh thần trong định hướng, dẫn dắt việc xác định mục tiêu, phương pháp, phương tiện và năng lực tổ chức thực tiễn hiệu quả. “Đề cao vai trò chủ thể, vị trí trung tâm của nhân dân trong chiến lược phát triển đất nước... có cơ chế giải phóng mọi tiềm năng, sức mạnh, khả năng sáng tạo, động viên nhân dân tham gia phát triển kinh tế và quản lý phát triển xã hội”[1, tr.51]. Phải luôn đổi mới tư duy và phương pháp hành động, bồi dưỡng tri thức khoa học, lý luận chính trị, lòng nhiệt tình cách mạng; chống tư tưởng, thái độ thụ động, ỷ lại, ngồi chờ, bảo thủ, trì trệ, thiếu tính sáng tạo. Tổ chức triển khai, chỉ đạo hoạt động thực tiễn, cũng như huy động sức mạnh mọi nguồn lực, nhất là nguồn lực con người nhằm đạt được mục tiêu đề ra.

3. Những động lực chủ yếu phát huy nhân tố con người trong Văn kiện Đại hội XIII của Đảng Cộng sản Việt Nam

Phát huy nhân tố con người là nhiệm vụ, phương thức hướng con người đến sự tự do, thể hiện vai trò chủ thể sáng tạo lịch sử của mình. Thực chất vấn đề này là việc giải phóng con người khỏi những quan hệ xã hội tiêu cực, tạo ra một môi trường xã hội tích cực để con người phát huy hết nhu cầu, khả năng của mình trong nhận thức và thực tiễn. Đại hội XIII đề cập đến những động lực phát huy nhân tố con người:

Thứ nhất, xây dựng và hoàn thiện thể chế phát triển kinh tế - xã hội, tạo môi trường,

động lực, quan hệ xã hội tích cực. Văn kiện Đại hội XIII chỉ rõ: “Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ tư duy, xây dựng, hoàn thiện đồng bộ thể chế phát triển bền vững về kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội, môi trường... tháo gỡ kịp thời những khó khăn, vướng mắc; khơi dậy mọi tiềm lực và nguồn lực, tạo động lực mới cho sự phát triển nhanh và bền vững đất nước”[1, tr.114]. Xây dựng và hoàn thiện thể chế phát triển là một trong ba đột phá chiến lược của Đảng. Hoàn thiện thể chế là hoàn thiện hệ thống luật lệ, nguyên tắc, quy định, cách thức, phương thức tổ chức thực hiện có hiệu quả các mặt của đời sống xã hội, xây dựng môi trường xã hội tiến bộ. Nó có vai trò tích cực trong việc góp phần phát huy mọi tiềm năng, mọi sức lực của con người cho xã hội; tạo điều kiện, tạo động lực cho mỗi cá nhân học tập, làm việc, dần thân làm giàu cho mình và cho toàn xã hội; tiến tới một xã hội giàu có, văn minh, hiện đại.

Thứ hai, mở rộng và phát huy dân chủ, tạo điều kiện để con người tham gia tích cực vào đời sống xã hội. Tổng kết kinh nghiệm đổi mới sau 35 năm, Đảng khẳng định: “Trong mọi công việc của Đảng và Nhà nước, phải luôn quán triệt sâu sắc quan điểm “dân là gốc”; thật sự tin tưởng, tôn trọng và phát huy quyền làm chủ của nhân dân”[1, tr.27]. Phát huy quyền làm chủ của nhân dân suy rộng ra là xây dựng xã hội dân chủ, hoàn thiện nền dân chủ xã hội chủ nghĩa. Văn kiện Đại hội XIII nêu rõ: “Tiếp tục phát huy dân chủ xã hội chủ nghĩa, thực hiện ngày càng tốt hơn quyền làm chủ của nhân dân trong việc quyết định những vấn đề lớn và hệ trọng của đất nước”[1, tr.71]. Phát huy dân chủ là điều kiện, môi trường để tăng cường sự tham gia của người dân vào mọi mặt của đời sống xã hội. Một xã hội dân chủ góp phần huy động trí tuệ, tiềm lực cũng như khả năng sáng tạo của con người trong nhận thức và thực tiễn.

Thứ ba, tiếp tục xây dựng, hoàn thiện hệ giá trị của con người, nâng cao nhận thức, phát huy vai trò của văn hóa trong sự nghiệp đổi mới. Văn kiện Đại hội XIII chỉ rõ: “Xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện, gắn kết chặt chẽ, hài hòa giữa giá trị truyền thống và giá trị hiện đại. Phát triển toàn diện, đồng bộ các lĩnh vực văn hóa, môi trường văn hóa, đời sống văn hóa phong phú, đa dạng, văn minh, lành mạnh; vừa phát huy những giá trị tốt đẹp của dân tộc, vừa tiếp thu tinh hoa văn hóa của nhân loại để văn hóa thực sự là nền tảng tinh thần, nguồn lực nội sinh và động lực đột phá cho phát triển kinh tế - xã hội và hội nhập quốc tế” [1, tr.47]. Đây là nội dung quan trọng trong việc xây dựng môi trường xã hội tiến bộ, nhân văn; là nền tảng tinh thần, động lực tinh thần của khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc.

Thứ tư, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao thông qua việc phát triển giáo dục và đào tạo, khoa học và công nghệ. Phát huy nhân tố con người không thể thiếu vai trò của nguồn nhân lực chất lượng cao. Đảng tiếp tục xác định đây là một trong ba đột phá chiến lược trong nhiệm kỳ khóa XIII. Văn kiện chỉ rõ: “Phát triển nguồn nhân lực, nhất là nguồn nhân lực chất lượng cao, ưu tiên nguồn nhân lực cho công tác lãnh đạo, quản lý và các lĩnh vực then chốt trên cơ sở nâng cao, tạo bước chuyển biến căn bản, mạnh mẽ, toàn diện về chất lượng giáo dục, đào tạo gắn với cơ chế tuyển dụng, sử dụng, đãi ngộ người tài, đẩy mạnh nghiên cứu, chuyển

giao, ứng dụng và phát triển khoa học - công nghệ; khơi dậy khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc, ý chí phấn đấu vươn lên, phát huy giá trị văn hóa, sức mạnh con người Việt Nam trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc” [1, tr.54].

Ngoài ra, để phát huy nhân tố con người, Đảng yêu cầu tăng cường chống tham nhũng, lãng phí; xây dựng Đảng và hoàn thiện hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh, hoạt động hiệu lực, hiệu quả... góp phần củng cố niềm tin, tạo động lực tinh thần, thúc đẩy khát vọng phát triển đất nước của các tầng lớp nhân dân đối với sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

Kết luận

Với những quan điểm của Đảng về phát huy nhân tố con người trong suốt chặng đường phát triển đất nước và đặc biệt trong Văn kiện Đại hội XIII đã phát huy hiệu quả và đạt được nhiều thành tựu to lớn: Trình độ dân trí ngày càng cao, kinh tế cũng ngày càng khởi sắc và trên đà phát triển ổn định, đời sống của người dân được cải biến rõ nét, con người được tạo điều kiện phát triển toàn diện, nhân dân ngày càng tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng. Điều này một lần nữa khẳng định đường lối đúng đắn của Đảng và thể hiện sự quan tâm, coi con người là vốn quý nhất; chăm lo cho hạnh phúc của con người là tư tưởng xuyên suốt trong toàn bộ sự nghiệp cách mạng của Đảng, là mục tiêu phấn đấu cao nhất của chế độ ta.

Tài liệu tham khảo:

- [1] Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), tập I, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.
- [2] Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), tập II, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.
- [3] C.Mác và Ph.Ăngghen (2000), *Toàn tập*, tập 42, Nxb.Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
- [4] C.Mác và Ph.Ăngghen (2000), *Toàn tập*, tập 20, Nxb.Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
- [5] C.Mác và Ph.Ăngghen (2000), *Toàn tập*, tập 46 - phần II, Nxb.Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.